

Boks giver flere skader end løsdrift

Det hævdede Per Michanek, veterinær og forsker, da han forlæste ved seminaret "Den glad og friske hest" i Nykøping i Sverige i september.

- For en skade opstået, når hesten er på græs, er det lettere at se den direkte årsag til skaden. Men de skader som indirekte sker på grund af, at heste holdes i boks er efter min mening mange flere, fortsætter Per Michanek

Hesten er designet til at leve på åbne marker uden skov. Her har den nytte af sin hurtighed til at undslippe rovdyr. Heste har tilpasset sig dette miljø med sparsomt og næringsfattigt græs, så de bevæger sig over store områder for at få tilstrækkelig med føde. Både bevægelse og tid er vigtige komponenter i fødesøgningen. Det påvirker også den tid, som skal afsættes til hvile. Heste klassificeres som døgnnet-rundt-aktive og bruger kun ca. 30 min pr. døgn på at ligge ned.

- Enhver ændring i, hvordan det ser ud i det fri, stiller store krav til dyrets tilpasningsevner, og det kan skabe problemer, siger Per.

Heste har i dag de samme behov som deres forfædre havde for flere tusind år siden. Vi kan ændre deres instinkter i kvantitet, men vi kan ikke tvinge dem væk.

Påvirker præstationen

I dag holder vi normalt hest for vores egen skyld. Uanset om vi rider i skoven eller konkurrerer på højt plan, så ønsker vi, at hesten skal kunne præstere på et højt niveau. De vigtigste faktorer, der afgør, om hesten er robust og klarer sig godt, er, ifølge Per: Rigtige gener, godt helbred, god motion, frisk luft og fornuftig ernæring.

- Alt, undtagen den første faktor, påvirker vi med vores hestehold, siger han.

En hest, der bruger en del af sine dage i boks forhindres i at leve flere af sine behov ud.

- Frem for alt bliver hesten for stillestående. Den er designet til at bevæge sig 18 til 20 timer om dagen, siger Per og fortsætter:

- Det er også alt for dårlig luft. I en stald frigøres der så meget støv fra strø og foder, at det ikke alt sammen ventileres ud, så man kan ikke få samme klima som udenfor. En boks er et unaturligt miljø for en hest, da det forhindrer hesten i at socialisere. Desuden indebærer det store skader og er en dyr opstaldningsform.

Heste, som holdes i løsdrift i grupper får bedre hovkvalitet og har ingen kroniske åndedrætsproblemer, fortæller Per. De rører sig mere og forlænger derved deres levetid. Halvdelen af alle heste som aflives, bliver det på grund af bevægelsesproblemer og 1/3 som følge af kroniske åndedrætsproblemer.

- Mere end 80% af disse heste kunne have undgået det, hvis vi havde opstaldet dem på en anden måde! En anden fordel ved løsdrift er, at hestene ikke kan brænde inde, tilføjer Per, mens han nævner, at staldbrande er noget, han virkelig frygter.

Generelle boks skader

Nogle af de skader, som oftest sker på heste i boks, er benfrakturer, bagbensfrakturer samt skader på øjenlåg og næsebor. Hestene risikerer også at rulle mod vægge og at sparke gennem riste og sidde fast, alle skader som ikke kan ske udenfor.

- Heste, som forhindres i at bevæge sig ved at opholde sig i boks, risikerer også at få stereotypisk adfærd; noget, der ikke vil opstå, hvis hestene fik udløb for sine naturlige behov for bevægelse, fødesøgning og socialisering. Hvilke stereotyper de udvikler, kan ofte give et fingerpeg om, hvilke behov, der er blevet forhindret, siger Per.

Heste med stort behov for at bevæge sig, udvikler oftest stereotyper som boksvandring og vævning, mens heste, der har brug for mere tid med fødesøgning, kan begynde med krybbebidning. Hvis en stereotype først har udviklet sig, er det meget svært at få den stoppet den igen, selv om man opfylder de før forhindrede behov. Derfor er det alfa og omega, at de aldrig forekommer. Og for hestens bedste, giv den bedre forudsætninger straks, der er tegn herpå.

Portionsudfodringen passer ikke

Kolik er meget sjældent blandt heste, som går i løsdrift, men desværre meget almindeligt for heste i boks.

- Det skyldes dels vores portionsudfodring, siger Per, men også på, at vi forhindrer dem i at bevæge sig. Tarmene har brug for hjælp ved, at hesten konstant bevæger sig.

Undersøgelser har vist, at et øget antal timer i stalden i fx 14 dage, øger risikoen for forstoppelse med op til 5,5 gange, når hestene så kommer på græs. Per fortsætter: Vilde heste bevæger sig mere end 15 km i døgnet. Det svarer til ca. 3 timer i en skridtmaskine, hvilket dog ikke anbefales som en erstatning...

Enhver fysisk aktivitet som hesten udfører er træning. Den får både konditionstræning og forlænger sin levetid, når den har en tilstrækkelig stor mark, hvor den kan finde mad og være sammen med andre heste. Kroppens celler tilpasser sig den stress, som en heste udsættes for.

- Hvilken topatlet sidder helt stille 23 timer i døgnet? Hvad er logikken i, at vi vil have hestene til at præstere deres bedste, men intet gør for at give dem mulighederne for det? spørger Per.

Længere levetid gennem bevægelse

I et konditionsforsøg med føl lod man en gruppe være i boks hele dagen, en gruppe var i boks hele dagen, men blev motioneret to gange om dagen, og en tredje gruppe gik på fold hele døgnet. Boks-gruppen fik svage sener og brusk, hvor fold-gruppen var stærkest, og motions-gruppen havde det højeste antal skader på sener og brusk.

- Det er svært at vide, hvilken motionsform, der er den "rigtige", dvs. være i stand til at efterligne det, som er naturligt, forklarer Per.

I en anden undersøgelse sammenlignede man konditionen i grupper af rideskoleheste. I løbet af sommeren blev en gruppe sat ud på græs døgnet rundt på et stor område (50 hektar), en gruppe stod i boks om dagen og kom ud i en lille fold om natten (0,5 hektar), og den tredje gruppe fik samme opstaldning plus bevægelse gennem ridning. Den eneste gruppe som forbedrede sin kondition i løbet af de 14 uger, som forsøget varede, var den gruppe, der gik på græs døgnet rundt.

- Hver time som hesten er udenfor i en stor fold, vil forbedre noget, siger Per.

Muskelsystemet, åndedrætssystemet, blodcirkulationen, stofskiftet, temperaturreguleringen og nervesystemet (koordinering) gavnnes nemlig af bevægelse. Bruske har ingen blodkar og er derfor afhængige af bevægelse for at næringsudbyttet med ledvæsken skal fungere. At stå stille er som at slukke for ledvæskens hjerte. En ledbrusk i topform er afgørende for elite præstationer!

- Blodcirkulationen i benene afhænger også af bevægelse. Det er svært for hjertet at pumpe blod op fra hovene til hjertet. Hovmekanismen, hvor elastiske puder skubbes ud ved nedsætning af hoven, hjælper med at pumpe blodet rundt. Muskelarbejdet hjælper også på blodcirkulationen i hele hestens krop, tilføjer Per.

Når en muskel spændes, trykker den de tilstødende blodkar sammen og gør, at blodet trykkes forbi det næste kar og dermed videre.

Stalde giver luftvejsproblemer

I en stald, hvor vi mennesker mener, der er "god luft" findes der 200-4.000 gange flere bakterier pr. liter luft end udendørs. De store partikler, som vi kan se med det blotte øje, sidder fast i næse og svælg. De små partikler, som er mere usynlige gasser, bliver fanget i fimrehårene. Men disse er tilpasset den partikelmængde, som der findes udendørs, derfor er der en stor del af disse partikler, som passerer ned gennem svælg, ned i lungerne og medfører skade.

Problemet forværres yderligere, hvis hesten ikke er tilladt at spise fra jordoverfladen, da transporten af slimen til at bære partiklerne ud af lungerne bygger på, at hesten sænker hovedet og bider.

- 80% af heste i Tyskland har nedsat lungefunktion på grund af dårlig luft i stalden, siger Per.

Når det handler om åndedrætsproblemer, skal der skelnes mellem frisk og syg luft. Per forklarer: - Hesten kan få nedsat præstation langt tid inden andre symptomer bemærkes, såsom hoste. Når vi lægger mærke til symptomer, kan hesten allerede være ganske syg.

Hestens respirationsfrekvens er tilkoblet gangarten, den kan fx kun ånde ét åndedrag pr. galopspring. Det kan ikke ændres for at få mere ilt. Derfor er det afgørende, at hvert åndedrag giver så meget ilt som muligt for at hesten skal være i stand til at præstere.

- Ved en maksimal præstation er hestens iltforbrug 30 gange så stort som i hvile. Den ilt, som hesten kan "producere" er kun 20 gange hvilebehovet, så ved en maksimal præstation er den hele tiden i "iltunderskud" og har derfor ikke råd til at have dårlige lunger, fortæller Per videre.

Dyrt og arbejdskrævende

Per afslutter forelæsningsen med en undren:

- Hvorfor bygger vi egentlig dyre og arbejdskrævende stalde til en dyreart, som ikke behøver en stald, som ikke trives i boks og desuden bliver syg af at bo i stalden? Det er tid til at indse, at den opstaldningsform vi vælger til vores heste påvirker deres levetid. Mange af de skader vi ser i dag skyldes indirekte, at hesten bor i en enkeltboks og får foder i portioner, selv om vi vælger at ignorere forholdene. Vi er nødt til at acceptere, at det er meget lidt, vi kan gøre bedre end naturen.

Per har selv galopheste, som har gået i løsdrift i mange år.

- Fra år 2007 til 2011 havde mine heste 25% sejre i deres løb og tjente i gennemsnit 14.000 SEK pr. start. Det er bedre end de fleste og viser vel om noget, at heste kan præstere selv om de går ude hele året rundt. At hestene vil blive trætte af at gå ude for meget, er en myte! Tværtimod bliver de vant til at være ude og får mere energi.

Hippson Magazine

Publiceret: 01/10-2014

Tekst: Anna Nordin